

ANUL XV

Nr. 8 (512)

Simbătă

19 februarie

1972

8 pagini

1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Adevărul fundamental

Înaltele îndatoriri care stau în fața scriitorilor acestei țări și acestei epoci dau un înțeles mai grav, mai profund profesiunii noastre, transformă noțiunea de scriitor în ceea ce se poate numi una din calitățile cele mai înalte, cele mai autentice, cele mai active ale societății și națiunii noastre.

Scriitorul de astăzi, scriitorul adevărat, scriitorul care-și merită numele și care-și innobilează numele nu se mai poate considera ca un accident, fie el cît de fericit, în univers, ca un **proles sine matre creată**; el este dator în primul rînd față de tradiția spiritualității românești, cea care i-a lăsat limba și simțirea, cea care a dus la victorie ideea conștiinței și unității naționale și deci posibilitatea de a simți și de a se exprima românește, adică de a fi creatorul unei literaturi originale, expresie a caracteristicilor și particularităților acestui popor. Dar este dator în aceeași măsură și societății în care trăiește, adică acelor clase și forțe care formează societatea, care prin complexitatea și permanența eforturilor lor asigură dezvoltarea materială a societății și mai ales dezvoltarea sa spirituală, care, ca să spunem lucrurilor pe nume, îi asigură condiții de creație și oferă cititori pentru cărțile sale.

Insistăm asupra acestor adevăruri, adevăruri fundamentale, și pentru a se subînțelege cît de fragilă și de neadevărată, cît de bizară și în unele cazuri cît de neghioabă este teoria turnului de fildeș, sau cea a scriitorului accident, sau cea a scriitorului star, ca să nu mai vorbim de teoriile care ridică în slăvi condiția anarhică, tranc individualistă, asocială sau antisocială a scriitorului.

Adevărul e foarte limpede: orice scriitor aparține unei societăți, unei epoci, unei entități naționale, unui efort social, unei conștiințe și responsabilități generale cu care conștiința și responsabilitatea sa nu poate fi în conflict.

Socialismul nu a făcut altceva decît să graveze și mai adînc acest adevăr, să-l transforme într-o lege scrisă sau nescrisă, ridicînd astfel calitatea de scriitor la rang de valoare absolut necesară societății și dezvoltării ei, și întregindu-i denumirea: scriitor-cetățean.

Înțelesul de scriitor-cetățean nu se poate reduce numai la o operă, care, trebuie să se inspire din realitățile sociale înconjurătoare și trebuie să cuprindă simțirea epocii și să se adreseze societății în care trăiește. Acest înțeles trebuie completat, trebuie dublat de conduita scriitorului în societate, de comportamentul său cotidian, de relațiile sale în cadrul obștei.

Cinstea, corectitudinea, moralitatea pe care statul nostru

socialist le cere și le stabilește ca legi absolut necesare în societatea noastră sînt aceleași pentru toți membrii societății și deci și pentru scriitori. Desigur, nimeni nu se gîndește la crearea unui pat al lui Procust care să netezească și să egalizeze sensibilitățile și harurile scriitorilor, adică ceea ce-i detașează pe unii de alții și stă la baza originalității fiecăruia. Apărînd temperamentele și structurile diferite care propulsează lumea noastră, noi trebuie să apărăm însă în aceeași măsură datele elementare ale moralei socialiste și în primul rînd cinstea, corectitudinea, respectul față de operă, respectul față de om, adică tot ceea ce constituie, tot ceea ce se înțelege prin climat literar. În acest moment de maturitate pe care-l străbate și-l legitimează cultura noastră, scriitorimea românească nu poate accepta exclusivisme, verdicte arbitrare și subiective asupra cărților, aranjamente și mașinațiuni care duc la elogierea unor anumite cărți și la denigrarea altora, la susținerea tiranică a unor stiluri și curente și la ignorarea sau disprețuirea altora, iar în unele cazuri la injurii și calomnieri mai mult sau mai puțin directe la adresa unor membri ai obștei. Scopul comun, aspirațiile comune, efortul comun al familiei scriitoricești trebuie să fie dominante și să asigure acel foarte necesar și vital spirit civic și intelectual în relațiile din cadrul obștei. Să lăsăm clasamentele și verdictele literare pe seama timpului, a istoriei. Pentru bienele literaturii și spiritualității românești să înrădăcinăm în obște noastră ideea fecundă și necesară că literatura unei epoci este literatura scriitorilor unei epoci, suma cărților de valoare ale unei epoci. Fără această idee nici n-ar putea exista literatură. Nu există scriitor bun sau foarte bun, fără comparație, nu există carte bună sau foarte bună, fără comparație, iar comparația cea mai sinceră, judecata cea mai dreaptă o face întotdeauna timpul. Noi pornim de la gîndul că orice scriitor poate să creeze o carte mare, că orice scriitor poartă în ranița sa spirituală posibilitatea unei capodopere. De la această încredere în semenul nostru, de la stabilirea unor asemenea relații de respect înăuntrul obștei să se înțeleagă ideea și calitatea de scriitor-cetățean. Pentru a fi cetățeni demni ai României Socialiste trebuie să fim mai întîi cetățeni înăuntrul obștei noastre.

Constantin CHIRIȚĂ

„FLOAREA SOARELUI” — Desen de CONSTANTIN BACIU
(In paginile 2-7, alte reproduceri după lucrările artistului)

Mihai Beniuc

Stelele - albine

E zi cu soare, tare e lumina,
Dar nici o stea din cer nu poartă vina
Că nu-i văzută ea — noi știm că este
Și stă clipind în depărtări celeste.

De vrei s-o vezi, tu ai fîntînă-n piept,
Privește lung pînă-n strălîndu-i drept,
Și dintr-o dată stelele răsfrînte
Cu bogăția lor o să te-nainte.

Sînt stelele-albine care-adună
Buchetele de raze împreună
Și fac să fie mai strălucitoare
Lumina ce ne vine de la soare.

Cîmp de luptă

Ce copac își ține oare minte
Frunzele pe vînt împrăștiate?
Cîntecelor, voi, de mai nainte,
Nu pot să v-adun în cărți pe toate!

Trec prin anotimpuri înapoi
Rătăcind pe drumurile șterse
Și acoperite cu noroi —
Orișice făgaș în drum un vers e.

Cicatrice-i fiecare vers
Ori o rană fără vindecare —
Nu pot lingă toate sta din mers.

O, tu cîmp de luptă plin de geamăt,
Peste care-n palîda-nserare
Toamna-și plimbă ultimul ei freamăt!

ÎN ACEST NUMĂR

Ion Barbu — de Dinu Pillat

Cum se face carieră în critica literară —
de Ov. S. Crohmălniceanu

Personajul preferat — de Nicolae Balotă

Cenaclu

Ceas de iarbă crudă

‘Acolo unde munții Buzăului se varsă în estuarul de lut al Bărăganului și Bărăganul e pămînt cu pepeni de zăpadă și drum nesfîrșit spre Brăila și spre Dunăre, în locul unde în fiecare vară mă duc să aud cum sfîrșie iarba sub pasul dropiei, loc prin care se rătăcesc și lebedele, am stat în asfințitul acestei ierni (clipa era petală de curcubeu) și-am ascultat cum trece vîntul prin margini de păduri, vestind apropierea sîtarilor. Suna ușor un cîntec alb în pîlcurile de mesteceni, pe zări, departe, ardeau lumînări de pelin, în lumea brazilor unde noaptea e o lacrimă verde, dădeau în floare arborii ce încununează capete de cerbi, iar în cîmpie, sub streășina gorganelor, pe care urcă să moară, în serile de iunie, prepelețele rănite cu coasa, ieșeau să danseze, albastre și necugetate, brîndușile.

Amurg de lemn de platan incendiat hoștește (...ah, Buzău, Buzău, Buzău, dărîma-s-ar malul tău / c-am iubit acum un an / dormind pe lemn de platan“...), case cu perdele de lapte, grîu răsucit din fir de borangic pe osia albinii cuprinsă în galaxia florii soarelui — trăiam în seara calmă și clară și îngustă, amurg că-

zut în dorul rupt, sfîrșit de iarnă și neprimăvară, visul înalt al frunzei din martie, buzele mi se lipeau pe nările calului cu galop înecat într-o pîrtie de lemn scufundată-n dragoste pierdută, și ochiul clădea pe întinsul cîmpiei, pe neîngăduit de frumoasa cîmpie a Bărăganului, turnuri de abur și zăpezi și sîtari, morile inchipuirii mele, zugrăvite cu bob de măceș, cu funigine de foc țigănesc, de descîntec spus la nașterea fetelor, se roteau, amestecîndu-mi inima, cu lumina copilăriei, cu odihna pridvoarelor, cu șapta fîntinelor.

Ceas de iarbă crudă, știam — pentru că peste sate, stele umezi, asemeni rațelor sălbatice trecute prin ploii cu negură, trasau drumul bărcilor pline de cocori — știam că primăvara e aproape.

Cîntau mesteceni. Și pe sufletul meu, decorat cu ghimpi și randafiri, țipa înalt otrava gîndului cu dor.

Eram între munți și cîmpie, pepeni de zăpadă și miros de grîu curgînd spre Brăila — liște goale îl semănau pe Dumnezeu în pămînt.

Și veneau sîtarii.

Fănuș NEAGU

Vasile Nicolescu

Atică

Ultimul tren a lunecat spre nori
la un manej de stele-oprit,
precum o pană de cocor
zbatîndu-se în infinit.

Ultimul tren s-a scufundat în mări
cînd mări în mare s-au urnit
și-n ale-adîncului cămări
ursinele l-au răstignit.

Ultimul tren porni spre-un țarm de vis
și-n vis s-a fost înzăpezit
cînd orb, tu drumul ți-ai deschis
cu-n vechi toiag ce-a înfrunzit.

Marin Preda

va semna autografe pe noul
său roman „Marele singura-
r” luni 21 februarie a.c., o-
rele 18, la Librăria „Cartea
Românească”, strada Nuferei-
lor nr. 41.

ecoul săptămîinii

Metafore la harta țării

Luna februarie ne aduce întotdeauna în suflete ecoul luptelor ceferiștilor și petroliștilor români. Ea s-a gravat în memorie și poartă numele Griviței Roșii — simbol de temelnică statornicie pentru eroismul clasei noastre muncitoare. Ne reculegem în istorie, adaptîndu-ne la izvoarele primordiale, recunoscîndu-le fără greș în derularea timpului. Anul de înaltă și generoasă răscoace care a fost 1933 este, pentru obștea scriitoricească, o piatră de incercare. Nu cred să existe un singur scriitor în opera căruia acest eveniment să nu transpară, într-un fel sau altul, să nu fie consemnat cu adîncă responsabilitate a literii tipărite. Mulți dintre noi ne-am născut în chiar acest an și, dincolo de angajarea conștientă, apropierea de destin ne-a investit cu o luciditate crescută laolaltă cu epoca. Cît de important a fost acest an, în implicațiile lui revoluționare, au dovedit-o faptele anilor următori, pînă în zilele noastre. Rememorarea se umple de substanță. Și de recunoștință. Dăruirea clasei ne guvernază intimitatea dorului de inimă și cuget.

Răspuns arădit în timp, vizitii conducătorilor pe partid și de stat la sărbătorirea a 80 de ani de existență a Uzinei de vagoane din Arad, în această lună a amintirilor pioase dar și bărbătești, subliniază încă o dată continuitatea împlinirilor. Societatea noastră a evoluat în sensul riguros dorit. De la cele 400 de vagoane, cite numără producția anulului 1933, cifra s-a ridicat pînă la 5.000, urmînd să se dezvolte în continuare. Civilizația industrială, specifică vechilor centre muncitorești de tradiție, spropete necontenit. Politică activă, deschisă, de lucru a conducătorilor de partid și de stat, aliați întotdeauna în mijlocul vieții, la locul de muncă al făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, devenită și ea o tradiție, se înscrie în uriașul efort de edificare a societății socialiste. Aplicată, localizată la aspectele unui oraș sau altul, ea se constituie într-un îndreptar de bază pentru întreaga țară, cuprinzînd aspectul general al evoluției. Orașul Arad a fost în aceste zile centrul atenției, focarul prin care s-a iluminat de adevăr patria în totalitatea ei, invăzînd deopotrivă din realizările de pînă acum forțe, a fost marea temă paralelă a întrevederilor multiple cu oamenii muncii, lecția de elevată cuprindere comunistă. Ea ne-a avut în vedere și pe noi, scriitorii, am resimțit-o îndreptată și spre preocupările noastre, responsabile și atente oricînd partidul își expune programele, explicîndu-se, consultîndu-se cu opinia publică.

Înțelegerea politică de flexibilitate și face parte integrantă din viața scriitorului. Devotat nobilei sale profesiuni, din dreptul hirtiei, care este uzina și pămîntul muncii lui, se lasă pradă imaginației. Asociațiile de idei îl asaltează. Scrierul său meditează, își trage seva și sensul de la evenimentele clipei. Clipe condensate pînă la strălucirea de rubin. La aproape patru decenii de la anul luptelor din 1933, în aceeași zi cînd muncitorimea română dădea dovada maturității ei revoluționare, ocupînd atelierele Griviței, ședința Comitetului Executiv prezidată de tovarășul Nicolae Ceaușescu ia în discuție modernizarea capitalei, înzestrarea cu noi căi de comunicație, dotate cu mijloace electrice de mare capacitate și viteză, precum și necesitatea construirii metroului. Îndemnul roșit la Arad nu-și împrăștiară încă ecoul, persistînd în cugete, și perspectiva suportă o deschidere de unghi nouă, grandioasă. Din acest iureș de metafore la harta țării desprîndem vocația de conducător încercat pe care și-o asumă partidul, linia lui vizionară, în neîntreruptă ascensiune, dovedită de-a lungul vremii și înalt strălucitoare prezentului.

OBSERVATOR

Niciodată ca astăzi nu s-a vorbit atât de frecvent despre această noțiune. Mai înainte copiii precoci erau fenomene rare, senzaționale. Din nefericire, în zilele noastre se discută mai des despre această neașteptată acombustibilă viteză în cuprerea încă...

Și, în speță, această din urmă contribuție nu mi se poate cea mai puțin însemnată. A dărui poeziei românești pe un al doilea Labiș este, oare, puțin lucru? Citez la întâmplare: Imi sorb prin existență — existența mea / aprofundând în miez visuri, patimi, ere... / Spiritual exist, ză fără de stea / Saturn împodobit cu-n inel de durere...

Din aceste „bucăci de infern” s-a sublimat poezia. La cincisprezece ani. Cei de reconfirmantă nu vine această vîrstă și această poezie, mîngîindu-ne ca harfa lui David, în clipele când ne simțim descumpanți, excedați de cinismul și de aroganța Nimicului! Nu ne trebuie nihilismul, vidul, apatia, afonia și scleroza adolescenței precoce. Ne trebuie această plină și uriasă sensibilitate precoce. Să scoțăm îngheturile dezolate ca să dăm de ea, asemenea călătorilor de aur.

Mărită ostensivă, fiindcă numai această vîrstă precocitate va putea să întregască pentru viitor, fondul de învenț pe al conștiinței noastre spirituale.

Edgar PAPU

Spiritul de cenaclu

Să fim bine înțeleși de la început: nu vrem să vorbim despre spiritul cenaclular, adică despre acel spirit de solidaritate reciprocă ce se formează în „cercurile” literare, închegate în jurul unor reviste sau personalități și care se confundă uneori cu spiritul partizan...

Cenaclul, în sensul actual al cuvîntului, a luat naștere pare-se la începutul secolului al XIX-lea, ca o grupare de scriitori și artiști cu idealuri sau numai cu interese comune. S-a spus că el a venit să umple golul lăsat de dispariția „societății” salonarde a Vechiului Regim...

Spre deosebire de el, Carp, spirit de multe ori pătrunzător, n-a fost un om de cenaclu (deși se află printre fondatorii „Junimii”). El prefera să discute casant și ironic, sau, mai bine zis, să nu discute. În aparență, el se afla în aceeași situație cu Pogor, dar trebuie observat că acesta din urmă, deși obișnuia să persiflize totul, era, în realitate, un pasionat al faptului literar...

cartea străină

Actualitatea unei „Invocații”

Apariția într-o nouă ediție a faimoasei cărți a lui Valéry Larbaud „Sous l'invocation de Saint Jérôme” ne prilejuiește câteva confruntări de opinii în legătură cu arta traducerii. Problema a fost dezbătută de alți autori de-a lungul secolelor!

Pentru Herder tălmăcirea este mai mult o operă de rîvnă contemplantă decît de inspirație originală, iar Ortega y Gasset crede că ea trebuie să spună în mod practic într-un idiom ceea ce alt idiom vrea să treacă sub tăcere.

Gen literar aparte, cu norme și finalități proprii, Croce vedea izvorul de neîncredere în traducător în ideea că acesta ar scădea din conținutul propriu al unei opere adăugându-i elemente „ce țin de condiționalitatea ei istorică”. Raliindu-se unui asemenea punct de vedere criticul nostru Eugen Lovinescu subliniază că orice cuvînt fiind încercat de rezidurile unei sensibilități acumulate de veacuri și determinate de fatalități etnice și de condiții istorice, „numai sensul lui e traducibil, dar nu și teaurul senzorial conținut în sunetele lui”.

În opoziție cu punctul de vedere al esteticianului italian, Vladimir Streinu apară traducerea de acuzativă „condiționalității istorice”: Adăugăm cu toții, chiar citînd fiind, frumuseți obiective a poeziei, frumuseți particulare și intransmisibile, care aparțin numai conștiinței noastre individuale și istorice, o falsificăm, așadar, cel puțin în aceeași măsură ca traducătorul.

Deși convins că valoarea oricărei poezii e intrinsecă substanței verbale, Ungaretti, comentînd sonetele lui Shakespeare în versiunea sa italiană, consideră totuși că e absurd să judecăm o traducere de poezie numai după tonul, ritmul, coloratura silabică, adică după valorile ei fonetice

introduse din afară prin simplificare limbajului. Revenind la cartea lui Valéry Larbaud, ea înfruntă altele prejudecăți și face dreptate conștiinței și gustului celui servus servorum care e traducătorul de valoare. Studiul introductiv al acestui volum e o întreagă pledoarie și ilustrare a artei de a traduce în legătură cu care Valéry Larbaud propunea un titlu deosebit de comprehensiv: „De l'éminente dignité des traducteurs dans la République des Lettres”. Iată cum se dezvoltă în traducătorul de azi străbătut o anumită distanță, distanță destul de lungă ca să anuleze trei sferturi dintre traducătorii de astăzi din toate țările, pentru care o traducere e numai un subprodus de ușoară desfacere.

Acet contrast între concepția lui Larbaud și cruda realitate apare și mai evident la citirea apologetei traducătorului întreprinsă cu generozitate în „Invocații”. Dar cartea lui Valéry Larbaud — din păcate netradusă la noi — e de un interes deosebit și de o varietate și bogăție care oferă, cultivatorilor de bună literatură, materie pentru mai multe volume, fiindcă fiecare capitol e o teză de istorie literară, un exercițiu de interpretare sau de literatură comparată. „Cine spune traducător spune slujitor al adevărului” — se confesează el, stigmatizînd mulțurile, contrasensurile, megaliziile și piaga traducătorilor traducerilor.

Acel prețut cunosător al literaturilor neolatine și anglosaxone, care a fost Valéry Larbaud, ne oferă altă teză nestemate ale incursiunilor sale într-o lume a cărei explorare nu se sfîrșește niciodată.

Petru SFETCA

Ion Omescu despre Hamlet

N-am așteptat apariția sintetului eseului tipărit de C.A.R. TEA ROMĂNEASCĂ pentru a semnala prezența lui Ion Omescu în teatrul nostru. Ne aducem aminte cu emoție de tânărul debutant dintr-un mic rol în piesa lui Marcel Achard „Après de ma blonde”, așa cum nu putem uita spectacolul țieșean cu acea remarcabilă piesă a literaturii dramatice contemporane — „Veac de iarnă”. Autor Ion Omescu a reprezentat pe diverse scenae din capitala și provincie, „Săgetătorul”, „Viad anonimul” și pregătește o noua premieră de astăzi dată la Naționalul din București: „Ladul și pasărea”. Regizor a cules elogii și aplauze ori de cite ori a binevoit să fie, iar actor îi reținem creștinile din „Beckett”, din „Britannicus”.

Ne reamintim de asemenea pe această semnătură o prețioasă plachetă de versuri intitulată „Filtru”, o plachetă în care poezia își permite voluptatea supremă a clarității. De astăzi dată eseistul Ion Omescu își deschide un drum nou și neașteptat în peisajul criticii noastre contemporane. El a vrut la un moment dat să joace Hamlet și anume la Iași pe scena aceluiași teatru pe care mai mult îl respecta și pe care, în altă domenii, de astăzi ori îl servește și îl cinstește.

N-am putut înțelege de ce spectacolul înscris în repertoriu a dispărut din programul respectiv de lucru — înainte de a lua lîună. Ion Omescu își pregătise rolul cu mare seriozitate, — iar de pe urma meditațiilor sale a înflorit o carte: „Hamlet sau ispita posibilității”. N-am găsit în paginile ei studiul metodic

al piesei, al personajului sau măcar al rolului. Plînd pe o corabie cu toate pinzele întinse, alături de Hamlet, el ne-a oferit din jurnalul său de bord filele care ar fi putut să ne intereseze. Am aflat astfel adevărul pe care îl le sugerase textul, dar mai ales tot ceea ce zi de zi s'a infiripat în familiaritatea duleelui print: intuiția de viață și de artă, inspirata ale clipei, gânduri îndelunguite proticoite și mai presus de orice dăruire meritată — ale subconștientului. „Hamlet se adună și se risipește” scrie Ion Omescu. „Dar dacă patima ridicării spre general o zestre mulțor personaje, risipa în posibil îi aparține.”

Ne-a plăcut să ne lăsam furati de climatul în care un intelectual și un artist a scris cartea. Ion Omescu știe să aște izvoarele și, aflindu-le, nu se ostenește — ca oricine om de cultură frîmțat de marile întrebări — să le cerceteze. Avatazurile științifice ale omului nu servesc îndirect teatrul și literatura. Așa după cum au recomandat pe creator, cel înfățișează astăzi un critic de rafinatate posibilă, un scriitor capabil să acorde eseului farmec înedii. Deoarece în comentariu la și în analiză Ion Omescu rămîne actor — priceput în arta de a specula fațetele multiple ale ideii urmîrind sistematic sau inconstient — efectul.

Lectura cărții ne-a reamintit că decemdată nu avem micu Ion Hamlet și că dintre cei patru sau cinci posibili, numai nu l-ar mai putea ochii pe Ion Omescu.

N. CARANDINO

Nicolae BALOTA

astăzi in librării

- EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” — Marin Preda: Marele singuratic, roman. — 432 pagini, 11,50 lei. — Banu Rădulescu: Lumină și piatră, nuvele — 256 pagini, 6,75 lei. EDITURA „ALBATROS” — Duliu Zamfirescu: Poezii, nuvele. Viața la țară. Colecția „Lyceum”. — 268 pagini, 6 lei. — George Marin Teodorescu: Veghe nocturne. — 80 pagini, 4,50 lei. — Vasile Poenaru: Jungla mării, versuri. — 104 pagini, 8,25 lei. — Daninos Pierre: Carnetele matorului Thomson. Seria „Umor”. — 280 pagini, 4 lei.

- EDITURA „ION CREANGĂ” — Tudor Arghezi: Din pragul casei. Ilustrații de Iulian Olariu. — 204 pagini, 14 lei. — Gheorghe Movila: Pe cuvîntul nostru de pionier. Colecția „Biblioteca contemporană”. — 160 pagini, 2,50 lei. — Pomul cu povestile bunicii, vol. II. In limba maghiară — 280 pagini, 4,50 lei. — J. M. Barrie: Peter Pan și Wendy. Traducere în limba maghiară de Szilágyi Domokos. — 176 pagini, 4,50 lei. EDITURA „UNIVERS” — Lope de Vega: Comedii. Traduceri de Aurel Tita, Teodor Bulș, Ion Frunzeti și Mihai Dragomir. Colecția „C.L.U.” — 776 pagini, 28 lei. — Omar Khayyam: Catrene. Tălmăcire în versuri și prefață de George Dan, după text persan tradus de Șokufe Saidi. — 104 pagini, 7 lei. — Herbert Read: Originile formelor în artă. Prefată de Dan Gheorghescu. Traducere de Constantin Floria Păvăloviu. Colecția „Studii” — 250 pagini, 17 lei. EDITURA POLITICA — Comuna din Paris și mișcarea muncitorească și democrația din România. Lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv format din Ion Popescu-Puțuri, coordonator; Augustin Deac, Nicolae Copolu, Ion Felea, Florica Ionașcu, Olimpiu Matiescu, Nicolae Blăniș. Partea I-a — Studii; partea a II-a — Documente. — 448 pagini, 19,90 lei. — Ovidiu Trăsnescu: Curente și tendințe în psihologia contemporană. — 132 pagini, 4 lei.

Alexandru GEORGE

Ceasuri mici

1
Poate ascunsă stai și cutintele tale acum
cad la marginea cimpiei.
Cît de mult m-am schimbat. Tu rămii acolo,
tu rămii;
ceasuri umbli prin odaie,
ghemuții pe scară; inghețați sint în grădina
cireșii,

2
Um copil fuge prin gadină,
se rotesc în preajma ta, te ascund lucrurile
toate plecate,
poate și tu în somn printre gene
vezi paianjenul
la marginea cimpiei.

3
Culoarea mărului de apă,
culoarea mărului apucată de buze;
cireșii se ceartă prin curte pînă spre seară,
cînd se va vedea ochiul mărului,
chipul mărului, coaja mărului,
raza mărului, ruja albă a mărului,
culoarea brațelor mele îndreptate spre pielea
de gheață a mărului.

Pămîntule

Pămîntule, sub lună n-a murit nici o femeie
cu luceferi pe piept.
E incurcat drumul și răsturnată fîntîna,
crini lungi se vîd în apă. Florile limpezi
pe pietre
și în mijloc un coviltir; se clatină
cînd îmi atingi fața și chipul meu dincolo
se tulbură;
căruele pe drum cu omăt. Semînțele
odihnesc noaptea
și tinturi pentru ciori. Salva de tăcere

se îngroapă la rădăcinile mărului,
pomii trîmbi cu mirese în fîntîni;
cu zale tăcute pămîntule,
cu crînguri îndepărtate,
Umbrele s-au trezit s-au culcat apoi
s-au trezit; luna toată miroase a cer,
unde se trezește o rădăcină,
o rădăcină neagră, singură, umedă
pe cîmp; o rădăcină a ta în trecut
care ține strîns piepturile albe și pietrele
să nu fugă în cer.
O femeie bea apă la o fîntînă, o floare
a morții crește pe apă; gleznele femeii
sînt ude,
părul împrăștiat de vînt.
În umezală ochii se închid
pe pietre și drumuri.

Luna

Podul era singura lumină în cîmp,
era singurul foc care nu aprindea nimic,
decît trupurile noastre,
care se încordau încet și lent
visîndu-se singure,
calul dormea pe cîmp cu frunze verzi
pe temple.

Pînă la urmă toți ne cîștigăm puțină lumină;
adormit sub fereastră; ceața micșora pietrele,
le adîncea, iar din pietre porneau miini albe,
îmi făceau semne,

singura privire întoarsă spre trecut,
luna umbra prin nori; obiectul era prins
de un paianjen, acolo jos și-l rostogolea.
În cîmp ardeau femei. În focul acela
cînd prin încăperi și grădina era
numai ceață; și cîinele dintr-o dată lătra
se repezea la cite un lucru. Un lilac zbura
prin întuneric
iar gura lunii lumina paianjenii;
pînă la urmă toți ne cîștigăm puțin soare
pînă la urmă toți vedem,
o rădăcină în urmele noastre,
o rădăcină sugînd pămîntul, o rădăcină
deasupra casei;

Obiectul stătea deasupra inimii,
nu-i puteam vedea legăturile iar vîntul se
lovea de pomi.

Pînă la urmă toți ne cîștigăm fericirea
pînă la urmă toți cîntăm,
sub ochiul putred al lunii,
din fundul oglinzii, din spațiul oglinzii
sub lacul potrivit de nuferi,
Arborii au întins rădăcini noduroase,
există un lucru, există o tîbură
și dăm din cap în asfințit;
am încuviințat cu trupul nostru
iarna:
un lucru în odaie, poate fi o mireasă,
din case îi curg pletele lungi,
ori se leagă în odaie ca într-o apă,
ca un trofeu de vîntătoare,
se scurge în zăpădi singele cald;
un vîntător ride în timp ce este fîntit
de un vîntător nevăzut.

Dar imaginile lui foc și te privești în oglindă.
Pielea catifelată ca mîna femeii,
în coridor o umbră își ia chipul meu
drept mască și astru curge în adăpărea mea
închipture!

Eu m-am oprit lîngă poduri și am văzut,
terburi tocite de ger, ierburi ca niște sirme,
ca niște cercuri sparte.
Obiectul sub lună,
obiectul scîlpînd în amiază pe o lucernă
verde

pe un mohor roșu, pe un piept de femeie
ce ține nemîșcați pomii. De aceea aleargă
noaptea luminoasă prin mărcini,
și se răsucesc mărcini — cîmpuri de foc
iar pe fîntînă și pe oazează o lumină
albă

ca un ghimotoc de raze,
la tulpina pomului,
ca o betaală curgînd
spre pămînt!

Pe poduri, pe cai, pe ferestre
ne gîndeam la femeia care ține pe piept
nemîșcați pomii.

faptele și vorbele

Cum se face carieră în critica literară

Apar mereu diferite cărți care fâgăduiesc să ne arate „cum să reușim în viață”. Adesea, însă, autorii lor nu prea dovedesc că au știut să aplice primii cu folos ceea ce-și propuneau să-i învețe pe alții. Rețetele se discreditează astfel; se înveci noi mentori în arta succesului și genul prosper. De obicei, cititorul află din asemenea cărți cum poate ajunge milionar ori om politic influent; mult mai rare (explicabil) sînt manualele care să-l învețe cum să facă o carieră literară sau artistică. Există, totuși, anumite scrieri și de acest tip, una, concepută ironic ce-i drept, dar plină de observații ascuțite și se datorește lui Eugen Ionescu și se găsește în volumul său, intitulat „Nu”. Cum, în cazul de față, autorul a demonstrat că era autorizat să dea sfaturi, interesul textului a crescut cu timpul și merita o reactualizare. Din păcate, Eugen Ionescu se ocupă indeosebi de metodele prin care poți ajunge un mare scriitor. Secretul succesului în critică îl tratează cam sumar.

„Pentru a reuși în literatură propriu-zisă sau în eseu — crede el — e foarte simplu. Pentru a reuși în critică e puțin mai complicat”. În consecință, căile atingerii acestui obiectiv le schițează doar, fără să stăruie asupra lor. Textul mai prezintă și alt neajuns: datează. De cînd a fost scris, moravurile literare au evoluat; există o experiență nouă, tehnica parvenirii s-a „modernizat”, putem oare să-i ignorăm perfecționările? Iată destule rațiuni ca să reluăm problema.

Dar să pornim tot de la recomandările acestui precursor în teoria și practica succesului literar: „dacă ești cuminte — zice Eugen Ionescu — poți deveni un mare critic român”. Sensul exact al sfatului vin să-l lămurim rîndurile următoare: „Ca să fii critic trebuie să ascuțiți ce spun ceilalți critici și literați și să ai părerea celor mai mulți dintre ei. Pentru că e imposibil să nu suferi de cîțiva, măcar din pricina nasului dîmțitale borbănat, a coșurilor de pe față, a vatei din urechi și a altor ingrediente, caută să te iei cu binele pe lîngă toți ceilalți”.

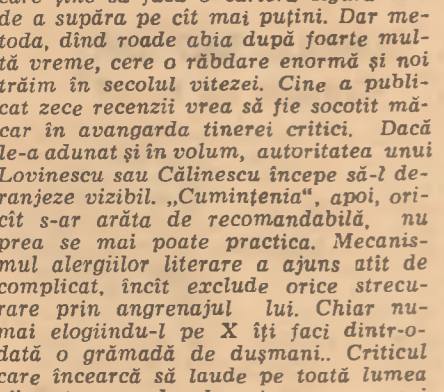
Confruntată cu realitățile din jurul nostru, rețeta apare discutabilă. E adevărat că grija principală a criticului care ține să facă o carieră sigură este de a supăra pe cît mai puțini. Dar metoda, dînd roade abia după foarte multă vreme, cere o răbdare enormă și noi trăim în secolul vitezei. Cine a publicat zece recenzii vrea să fie socotit măcar în avangarda tineretii critici. Dacă le-a adunat și în volum, autoritatea unui Lovinescu sau Călinescu începe să-l deranjeze vizibil. „Cumintenia”, apoi, oricît s-ar arăta de recomandabilă, nu prea se mai poate practica. Mecanismul așteptărilor literare a ajuns alt de complicat, încît exclude orice strictețuri prin angrenajul lui. Chiar nu mai e lozîndu-l pe X își face dintr-o dată o grămadă de dușmani. Criticul care încearcă să taude pe toată lumea sfârșește, paradoxal, prin a nu mai avea nici un prieten.

Rețeta preconizată de Eugen Ionescu comportă o corectare serioasă. Faptele demonstrează că diabica nu e a edita și „înțuri”, ci a ține pe cine și cînd. Ferește-te să faci așa ceva cu autorii care dețin funcții înalte administrative, conduc reviste sau edituri, ocupă posturi importante în învățămînt (dacă ești universitar). Pe acestia străduiește-te să-i perii cît mai atent. Despre rest poți să scrii cu o acereală nereștinută, invocînd „perspectiva absolutului”. Metoda se dovedește foarte efecă, fiindcă ai șanse să găsești o editură care să te ia în serios și să-ți încredințeze chiar redactarea unui dicționar de literatură contemporană.

Corecturi comportă și recomandarea de a-ți citi confrății și de a-ți însuși părerile lor. Și aici lucrurile nu se fi schimbă. Criticul, hotărît să facă o carieră rapidă, începe prin a considera bonul și plat tot ce s-a spus înaintea lui. Comentînd poemul „După melcii”, el îl va cita pe Tudor Vianu numai spre a arăta că acesta n-a înțeles despre ce era vorba în versurile lui Ion Barbu. Apoi, se va grăbi să ne ofere explicația sa de o luminoasă evidentă: „Frații copiii care naează întimplarea înseamnă aici companiunii întru poezie ai poetului „mai mari”: Eliade, Eminescu, Macedonski („Unii morți”), Argeșii, Blaga, Bacovia („Unii plugari”) sau „mai mici”, întreaga pleiadă de contemporani atunci (1920) în formare („prunci

de treabă”), fără personalitatea distinctă și fără voce poetică înspesă („uzi, pelici”). O interpretare oricît de năstrucioasă e preferabilă celei născute și acceptate. Criticul are astfel prilejul să-și penă în culoare personalitatea și optica „modernă” care pleacă de la principiul „polisemant” a operei literare. Poți și să-ți însușești eventual, părerile contrariilor, dar lasădă cuțialele „ad litteram”. În acest caz n-are nici un rost să-i mai citezi. Eugen Ionescu adaugă: „În recenzia dîmțitale nu tei așa nici o atitudine precisă, așa încît să poți spune despre aceeași carte două lucruri total diferite, fără să ai aerul că te contrazici”. E o recomandare care și-a păstrat — să recușassem — în treaga valabilitate. Nu prea poate fi, însă, respectată cu strictețe; scriitorii au prins trucul și citeșc din cronicile literare ultimele două rînduri: „stalom”-ul cel mai spectaculos rămîne atunci fără nici un efect asupra lor. Eugen Ionescu — întrederea salvarea în „pagul stilistic”. „Nu tei spune nimic clar, căci de lumină criticul trebuie să se ferească” — sună sfatul final. În privința aceasta, e-zeemplele contemporane întrec orice așteptări. Exprimarea oraculară și cezoasă a ajuns aproape o facultate nativă pentru aspirații la o carieră de critic literar. Recomandarea riscă astfel să-și piardă complet interesul practic. Eugen Ionescu nu suflă vre-un cuvînt despre grupuri. Subiectul are implicații prea explozive ca să mă încumet a-l aborda. Criticul fără grup însă — a învățat azi orice debutant — este ca o tobă fără bețe.

Ov. S. CROHMĂLNICEANU

cronica literară

CONSTANTIN CHIRIȚĂ: „ÎNȚILNIREA”

aceea de a subordona dezideratul obținerii unei realități românești plauzibile scopului de a propune o realitate românească de tip documentar. Am spune că, în multe privințe, condiția acestui roman diferă de aceea a romanului de reconstituire istorică (gen *Un om între oameni* al lui Camil Petrescu) numai prin modul de realizare a bazei documentare, în vreme ce mecanismul transpunerii și al interpretării ei epice este același. Idealul este de a face dovada unei fidelități active, creatoare, în măsură să potenteze întreg materialul reportericesc într-un plan aparent fictiv. Talentul de a conduce cu dexteritate „jocul” dintre cele două filoașe și de a fixa exact punctele lor de incidență determină, în ultimă instanță, măsura reușitei.

Din numărul nu prea mic de romane elaborate la noi în spiritul așa-zisei viziuni reportericesci — mai ales în decursul deceniului trecut —, la ora actuală, puține rezistă unei confruntări critice cu atare criterii. Între ele, *Întîlnirea* de Constantin Chiriță, reîtipărit în colecția „romane de ieri și de azi” a Editurii „Eminescu” face o figură cu adevărat reprezentativă. S-o spunem deschis, caracterul reprezentativ învedereat de această masivă carte implică atât calitățile cit și deficiențele ei artistice. Daț fiind nucleul lui documentar-reportericesc, *Întîlnirea* e totuși departe de a se menține în limitele unei desfășurări epice de ordin strict faptic, în așa fel încît să ne permitem a-l eticheta drept „roman de uzină”, „roman al procesului de producție”, cum s-a spus despre atâtea romane pe teme similare. Încercător în puterea de iradiatie social-politică și, evident, umană a spectaculoaselor întîmplări petrecute într-o mare întreprindere metalurgică, romanierul nu ezită să extindă sfera de investigație pînă la limita maximă a realităților socotite de el aferente. El pare a pleca de la teza, în principiu justificată, că o mare temă a istoriei este de a sine aptă să polarizeze în jurul ei o înfrîntate de — să le spunem astfel — subteme. Și trebuie spus că, în bună măsură, rezolvarea practică a acestui postulat este convingătoare. Putine sînt exemplele oferite de romanul actualității socialiste românești în care pulsul vieții dîintr-un important loc de muncă și de producție să contamineze cu atîtă intensitate o amplă suprafață de existență social-umană precum romanul *Întîlnirea*. Faptul se explică în primul rînd prin densitatea epică și prin bogăția de valențe morale a temei centrale, temă care, grație istoricității ei conținute, nu-și reprimă de loc tendințele extensive. Fără a neglija în vreun fel fondul conflictual de riguroasă extracție reportericescă (un reportaj pe o temă industrială, cum se spune), trebuie să admitem că reala transfigurare umană a temei nu ar fi fost posibilă fără decizia ei deschidere spre orizonturile cele

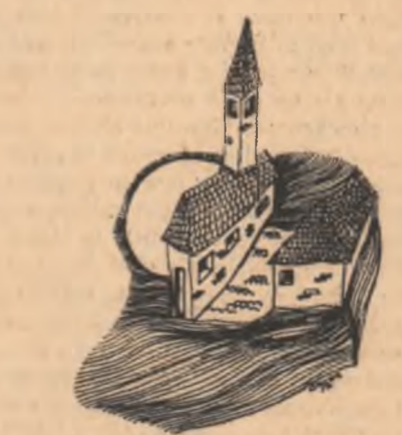
mai largi ale diferitelor destine individuale. Din acest punct de vedere, autenticitatea caracterologică a unei părți dintre personajele sale. Adept al acelei viziuni de proveniență romantică potrivit căreia vițoarea personajului rezidă în unilateralitatea sa revelatoare. Constantin Chiriță își populează cartea cu protagoniști ce dispun de o certă identitate artistică. Să-i amintim pe Alexandru Severin, pe Mihail Nistor, pe Iulieș Livede, pe Eugen Pirvan, pe Cornelia Cernat, pe Lucian Severin etc. Farmecul transmis de eroii lui Constantin Chiriță este acela al nedesimțirii lor vocații de a fi oameni dîintr-o bucată, consecvenți pînă la patetism cu firea lor deschisă, comunicativă.

Sînt însă de discutat în continuare o seamă de aspecte care, datorită văditelor lor prezențe, iscă unele semne de întrebare în ceea ce privește unitatea de ton și de compoziție a romanului. Păreerea noastră e că atît fondul narativ cit și modul în care sînt concepute personajele ar fi trebuit să-l oblige pe prozator la o mai atentă strîngere a limbajului. Personajele sale vorbesc adesea extrem de mult, sînt de-a dreptul limbute, se repetă și își etalează o inteligență livrescă cît puțin superficială. De vină poate să fie și tinereta autorului la data cînd și-a scris romanul, dar tot atît de plauzibilă ni se pare și o altă explicație: supralicitarea unor trăsături reale existente în psihologia general-umană a anilor în care se petrece acțiunea din *Întîlnirea*.

În același timp, se poate discuta îndeajuns de mult asupra gradului de implicare a marelui număr de filoașe narative colaterale în cel central. Nu avem rezerve asupra oportunității lor. Tema generală a romanului și le asumă în chip firesc pe toate. Păcatul e că nu și le subsuimează întodeauna cu suficiență stringentă. Autorul le acordă o atenție excesivă, tratîndu-le citeodată ca subiecte de roman oarecum independente; de unde paralelismele epice obsesive și, se înțelege, stufozitatea cam trenantă a întregului edificiu romanesc. E adevărat, la a doua ediție, cartea a suferit sesizabile intervenții: fie de ordin stilistic, fie în direcția nuanțării și adîncirii analizei psihologice.

În chip fatal, însă, lucrurile nu au putut fi duse întodeauna pînă la capăt, căci romanul *Întîlnirea* poartă din plin pecetea unei scrieri de tinerete, în sens dublu: a vârstei autorului și al redusei tradiții literare înregistrate în interiorul unui orizont tematic și problematic dintre cele mai inedite. Din această pricină, e de la sine înțeles că dificultățile ce se cereau depășite nu erau nici puține și nici ușoare.

Nicolae CIOBANU

Desen de EUGEN GRUESCU

Din tinerețea de boem dionisiac a lui

Ion Barbu

În 1921, după luarea în primăvară a licenței în matematică, ca urmare a o recomandare a profesorului G. Theodor, Ion Barbu este trimis în vară cu o bursă în Germania...

În partea a treia a simfoniei (o cunoști?), au început să tunde acordurile care vor să închidă urutul porților cerului...

rea. Mai ales lucruri simple, adevărate, importante, habar n-aveam: cine mi le suflă. Și ea stătea alături într-o atitudine, n-am s-o uit toată viața...

fac doi pfenigi. Uite-te la porțelanul ăsta viu de Saxa. Sint al doilea ei amant, lumea abia deschisă...

MARIANA FILIMON

Serenadă pentru calul lui Harap Alb

Serenadă pentru calul lui Harap Alb. Alina lună va topi-nserarea de ce te chem - tu care ești un fum...

în jurul meu cern munții-ngindurare acoperiți cu trandafiri de nea...

dacă-ai veni - aceste asfințituri sînge țîșnind din arbore rînit...

aud în somn copite delirante cum birute un drum necunoscut...

Vinul de casă

Singele lui e de purpură mers de luceferi...

Dacă e noaptea luna suride măpărită și suride dacă e zi...

Mă uit în cerul pahrului sete de cîntec...

Vinul tăcut trinu-l tace în felul său zeu...

ION TUDOR

Treptele

Clintii mușcă din lundă! Se mîscă frunzele în pom de prea multă liniște...

Atît de mult

Atît de mult ea m-a rugat să o ascult, iscind un imn în scoica de sidef...

Regăsire

Mă uit la minile băfătorite. Nu sînt frumoase, dar le iubesc! Prin ele s-a scurs sudoarea...

compendiu

OTILIA CAZIMIR: „Scrieri în proză, II”

La editura Junimea a apărut de curind al doilea volum de Scrieri în proză ale Otiliei Cazimir...

rea lui Cyrano de Bergerac, n.n.)?... Și ochii albaștri și expresivi ai maeștrului...

VIRGILIU MONDA: „Corabia pe uscat”

Romanul publicat recent de Virgiliu Mondă la Cartea Românească este, printre altele, un argument în favoarea...

Dinu PILLAT

Paragraf cu adăugiri inedite, din ediția a II-a, revizuită și amplificată, din micromonografia „Ion Barbu”...

proverbe

...Ca mireasa la moară

Era o moară ca toate morile, doar poate ceva mai harnică. A-cea adică două coșuri, unul pentru griu...

Se înțelege, nu plecau așa de tirziu ca să se zică: tirze seara, pleacă dimineața și lumea mai și zice că a dormit aici...

Tristetea sau nepotrivirea a fost pe urmă. După ridicarea și răsturnarea pahrului nuntasilor și plecarea lor împletită...

Un monolog „multiplu“

La a treia carte de versuri cu **Inima reginei** (Editura Eminescu, 1971), după debutul din 1967, „Pasărea lăiată” și „Către Ieronim”, 1970, Ileana Mălăncioiu este acum nu numai un nume distinct în lirica noastră feminină, dar și, în genere, un glas reprezentativ în contextul poeziei românești contemporane.

Universul ei se conturează încă din prima sa culegere, fiindcă dincolo de un anumit energism, propriu vârstei — chiar de atunci se prezintă o viziune abstract-folclorică asupra lumii, o predispoziție pentru un lirism fabulos în care hotărâd dintre dimensiunile exterioare și interioare ale lucrurilor se estompează.

Poezia autoarei avea să se esențializeze ulterior de repede însă, organizându-se începând cu volumul următor, „Către Ieronim”, în ample desfășurări lirico-epice, puse sub același semn, al unui exorcism de ancestrală extracție. Și această carte, și **Inima reginei**, (de astăzi) — fiind poeme continue, alcătuite din secvențe mereu complementare.

În fond, Ileana Mălăncioiu este o poetă a iubirii, cu excluderea locurilor comune ale acestui sentiment. Pentru ea, dragostea este prilej de supremă suferință, dar o suferință-beatitudine, în felurite ipostaze intruchizabile, unificatoare toate de conștiință efemeră și a înfăptibilului lor. Ne va comunica, așadar, (și în noua sa culegere) un cîntec, o tentație spre această stare, cu împovătoarele ei riscuri, proiectându-i cejos regalitatea și confiniile mereu invadate de lumini și primejdii: „Aici este cîntecul păsării, iubite, / Treceți prin prăpastie cîntă în zbor, / Și une-n însuși coacaul din ea, / Și fac cuibul lor trecător” (Cîntec de păsări). Totul părînd a-și avea soriginea într-o eternă și organică, funcțională devoțiune feminină: „Doarme Ieronim cu capul pe brațele mele / Și cu ochii deschisi, e tirziu / Și mi-e frică să-i scot brațele de sub cap / Și e liniște și m-aplec către el” (Doarme Ieronim). Poeta trăiește, predestinat, în prelungirea su-

ferinței, a obiectului martirizat al adorației sale: „Tare sint eu legată de tine, Ieronime, / Frică îmi este de tot ce-o fi de-acum. / Oasele tale zdrobite îmi sint / Adăugate, ca să pot atinge clapa / Pianului la care vreau să cînt”. (Către Ieronim) E chiar o condiție a propriei înfăptiri, acest tribut al durerii, ajuns finalitate: „Pot trăi doar din privirea ta-ndreptată către mine / Ca un aer bun ce schimbă din obstescă agonie... / Cînd se face întuneric pot trăi din umbra ta. / Că umbra mea firavă în tăcere o înghite... / Numai nu-ți lua din spere mine ochiul tău cel bun, iubite” (Ochiul tău cel bun).

Vom întâlni în carte poeme ale inrobitoriei magii a femininătății: „Că trupul meu asemenea ielelor este” (Asemenea ielelor), ale acelei vrăji a iubirii, care anulează personalitatea iubitorului stăpînindu-l de ea: „Tu, Ieronim, ai pierit în chiar acea clipă / În care m-ai atins, sfîșiată sint...” (Cîntec).

Inima reginei este un poem cu personaje, așa zice — un monolog multiplu, în care fiecare nouă apariție este o altă ipostază a iubirii înseși, un sir de preotese ale dragostei-suferinței, pentru că Ieronim, Ierodesa, Natanael, Regina, ca și eroina întregului ciclu, interferează planurile cîntecului, suprapunându-se, confundându-se adesea. Alcătuind împreună, țesînd ca în autentice basme povestea iubirii împovărate de chiar gravitatea ei ca act de conștiință. Sopiță tremurată, adunîndu-se și risipindu-se înefabil, aidoma cercurilor concentrice iscațate pe pînza unei ape vesnic umbrite, de fîntînă: „Plîng de mine și de tatăl tău... / Plîng de mine și de casa mea... / Plîng de mine și de fiul meu...” (Cîntec). Iubire — fiindu-și suficientă sieși, fiindcă ecurile ei se reîntorc în sine, nealînd în afară audiența visată, rîvnită: „Și strigă cît pot, dar cine să m-audă, / Cînd pînucul cetății doarme dus?” (Atîta piatră).

O carte, ca și precedenta, rezumînd esențial, gîndind pe tema din todeauna a fragilității condiției femeii: „Prin dragostea noastră pierdută murînd / Supusă aceleiași soarte”. (Eden

— poate cel mai frumos poem-baladă al culegerii, meritînd a fi citat în întregime).

Toți comentarii poeziei autoarei au remarcat caracterul de confesie lirică al poemelor ei, linia lor ceremonială — coborînd parcă de pe patinate stampe de ev mediu. La care trebuie adăugate împrumuturi din recuzita romantică, în tonalitate, uneori, de veac revolut, ceea ce sporește farmecul ansamblului cărții „Chinul frumos” al poetei — cîntecul său, obșesile sale, tristeți iremediabile se transmit cititorului mai întotdeauna într-o comunicare incantatorie, de ritual străvechi, răsăm în substanță tinăr de la începutul lumii.

Atmosfera de exorcism însă — trebuie s-o spunem — întunecă nu o dată planurile, de aceea multe texte vor rămîne nerecuperabile dacă li se vor căuta neapărat chei care să le deschidă înțelesul. Cînd sensul lor stă în însăși oficierea unui discurs acoperind enigme. Aici e de găsit și slăbiciunea poeziei Ileana Mălăncioiu însă. A înmulți poemele de acest fel înseamnă a persista pe o pantă ce-ar putea duce la ridicarea punților dintre creator și lector, o primejdie de care nimeni nu e scutit să țină seama. Fiindcă nimeni nu scrie doar pentru sine, ci numai spre a transmite unor martori fiorul propriu, ce se vrea împărtășit, sperăm, de aceea, să întîlnim mai puține pete albe în viitoarele cărți ale poetei, chiar dacă și acestea vorbesc, sui-generis. Va fi spre folosul continuei substanțializări a unui cîntec — și așa, incontestabil cuceritor.

Bogată în sugestii — ilustrația copertei, stilizată-primitivă, semnată de Sabin Bălăș, prefigurînd viziionarismul poemului, magicele lui incantații. Tehno-redactarea, aparținînd lui Ion Tudor, elegantă și sobră, în compunã cu esențialitatea textului.

Elemente ce fac din acest volum și un succes de carte al Editurii „Eminescu”.

Hristu CĂNDROVEANU

Rinduri intirziate

A. I. ZĂINESCU

despre

Într-un cal de zăpadă

KEMÉNY JANOS

Uneori, cu o bucurie ascunsă, păgîna, / Fără sfîrșit ne gîndim viața într-un cal / Într-un cal de zăpadă, o, de zăpadă — pînă / Ce totu-i ateeva și totu ne trezim într-un cal

Și căldorim, căldorim ca-n spre sine o țară, / Ne însemnîm rînd pe rînd stelele cu un oval / De lumină, o rară-nchinare de cal parcă, / Un cal de zăpadă, primordial.

Ard semințiile lumii ca buciune-ntrinsul, / E o intuncime ce-adînc le amestecă-n strat, / Noi sintem îndăntuși și-n tot de ce se atinge / Ochiul nostru un murmur trezește, curat.

O solară cuprindere-a vieților, una / Din alta și-n tînă o soșnet al lor / Crude semințiile lumii ce-și împrumută / Graiul ca pe o naștere citeodată pierdută

Și atunci cu o bucurie ascunsă, păgîna, / Pînă la singe izbir calu-n coapse, sublim, / Într-un cal de zăpadă, o, de zăpadă — pînă / Ce totu-i ateeva și căldorim!

Și zăpada

Și zăpada, o, și zăpada care e-un fel / De plimbare cu miinile la spate / Printr-o arenă goală!

Un fel / De coridă cu supte, albastre spinări / De centauri în care fluidă tipă sabu / Și-n care, în loc de aplauze, vrăbii / Cîrg de smoolă prin aer / Se destupă auzul ca un tunel / Cosmic prin care steaua răzbată / Și zăpada, o, și zăpada care e-un fel / De plimbare cu miinile la spate / Printr-o arenă goală.

Alegorie

Bătrîmul care ne ducea în spinare / Și căruia îi urcaser în cap, / Vîntul cînd îi arunca piepîni de sare / Prin păr și-l făcea alb

Și căruia i se asemăna cu un strat / De întuneric, fata, între feresti / Unde, cineva, în loc de ochi a desenat / Doi solzi albaștri de pesti

Și o coadă de rac, mai tirziu, basmate, / În loc de gură, un scooc / Străvezii și rotunde miamele / Mării ca plase-aruncate, de foc

Dar fiindcă totul era os de ceață și frig / Îndecă pe mare ardeam, cu pămînturile / Și fiindcă nu se auzea nimic, și nimic / Nu se mai vedea și eram gîndurile —

Bătrîmul care ne ducea în spinare / Și căruia îi urcaser în cap / S-a scuturat o dată tare de tot, tare / Și ni se făcea nouă, părul, alb.

Pastorală

Ciudate oi grele-mi pasc cerul, săbătece, / Cu greieri în coame, de purpură, și licurici, / Dintr-o poveste cu dealuri rotund singuratece / Toată iarna cit eram noi de frazezi și mici.

O ascultam cu ochi aprigi lipiți de geam / Și înălț creștea, parcă, de flutier în mîină / Prin nori de iarbă, cu oile, cînd mai pierdeam / Cîte una, pe la sfîrșit de săptămîină

Și o căutam toată duminica-n sus și în jos / O căutam cu înfrigurare pe creste / Am ajuns, mă-ntrubam, pe ce deal dureros / Sau am trecut, poate, în altă poveste?

Cînd — ce vrei! — iarna era și ea un sfîrșit, / Au înflorit dealurile într-o zi, tare, / Și eu m-am întors cu ochii spre cel povestit, / Povestitorul și nu mai era decit întrebare.

Într-o dimineață

Prin nebuloasa țărînului cînd mă plimbam / Și ascultam vîntul vînt-cap de taur, / Niște povești la gura taurilor, blind, / Cu iarbă și cîmpuri de aur

Și se făcea că prin ceruri copitele / Taurilor albe înfloresc, precum ruguri / Se făcea că prin tauri țărîni vîd / Și dorm într-o catedrală cu pluguri

Și se mai făcea, cu călcîie de fier, / Niște preotese că-i ard, / Se făcea că prin os și carne de taur / Soare picura, de primăvară

Niște păsări, apoi, că ne pun / În jug de piine pe toți, / Că trașem de un cer aspru și sintem / De rouă curgînd peste roți.

Și se făcea dintr-odată că punem / Griu în osia lumii și o saturăm sfînt, / Se făcea că prin vînt și tauri țărîni vîd / Sint crude zăpezile ultime de pe pămînt

Prin nebuloasa țărînului cînd mă plimbam / Și ascultam vîntul vînt-cap de taur, / Niște povești la gura taurilor, blind, / Cu iarbă și cîmpuri de aur.

Jacques ZAMBACCIAN

Debut

MARIUS STĂNILĂ

Făgăduiala

Am să mă întorc Penelopa — firziu / oricînd sau niciodată. Stiu, poate voi / fi mai bătrîn decît fructele mai bătrîn / decît corăbiile încărcate cu lanțuri / ce îți le desenam cîndva în orizontul / roiu

al inelului nostru de nuntă prin care / atunci la întoarcere / nu sâgeata mea îmbătrînită va trece / ci cîntii mei credincioși părăsindu-mă.

Am să mă întorc, Penelopa : / sînt trist — am străbătut toate insulele / acestei lumi pînă la ultima Thule / Am să mă întorc, Penelopa — adînc / izvorînd din lumină, voi reveni / într-un an al soarelui pe-o corabie neagră.

Turn înclinat

mi-e milă de aer — spun asta gîndindu-mă / la inexorabila mea poziție verticală / mi-e milă de arbori pentru / verde singele lor / pentru laptele lor incolor și amar

cînd ai să vii, trup tinăr — Danaidă / sorită să umpli cu lacrimi / spațiul adînc dintre noi / eu voi fi un turn înclinat ce-și privește / la nesfîrșit, începuturile.

Desigur

desigur nu mă pot despărți de singele meu / desigur nu-mi pot spăla miinile / de singele meu după cum / gura mea e vina nerostirii, gura mea / și umerii mei sint rădăcinile tuturor / florilor

dar iați o dată cu numărul / sporesc întrebările / și în zori nopțile / îmi amintesc castitatea virginalei mări / sfîșiată de vise — o, macerată carne a / nopții cum te mingie stelele din mine.

ANDREI CIURUNGA

Urmă

Și astfel, enigmatică, treceai : / pe-un umăr îți curgea, toptită, luna, / pe altul, asimetric, se răcea / în întuneric, urma frunții mele / așa cum o uitam întotdeauna / cînd se făcea tirziu, iubita mea, / și mă gîndeam să mă despart de tine.

Te-a prefăcut, probabil, în femeie / un vechi descîntec — însă tu erai / rugată clipă îndelung să steie ; / de-aceea, enigmatică, treceai / și te durea clavicula pe care / în întuneric, albă, se răcea / evaporată, urma mea lactee, / cum se topește-o frunză migratoare / în palma unui cuib de catifea...

Tăcerea de a cînta

Prieteni înțelepți, cunoașteți oare / tăcerea de-a cînta alții de-ncet / încît abia s-audă un ventricul / ce-nvălă prin perete celălalt — / încît abia o frunză din înalt / subfîre-n cusături ca borangicul, / să înțeleagă șoapta celălalt / cu care stă obraz la obraz?

O, cîntecul ca o sălbăticiune / din umbra unui singur ochi retras / în timp ce-al doilea stăruie lucid / pe fiecare amănunt concret — / prieteni înțelepți, cunoașteți oare / tăcerea de-a cînta alții de-ncet? ...

Este arta modernă în impas?

Spiritul de angajare în artă e absolut necesar. Fără el te rupi de realitate, plutești la suprafața lucrului, pierzînd din vedere nu numai realitatea dar mai ales — ceea ce e mai grav — esența realității. Un astfel de spirit implică nu o simplă, neutră participare ci un sens electricizant : acela de a înțelege și de a servi, arzînd pentru anumite valori și dăruindu-te.

Artistul — pictor, sculptor, arhitect, muzician, actor, poet, prozator etc. — creează desigur pentru sine, dar și pentru public, pentru înțelegerea unei viziuni proprii, dar și pentru a da expresie adecvată unei simțiri sau unei stări de spirit colective. Creatorii creează, dar totodată ogîndesc curente, moduri, stiluri de viață. Există desigur și creatori de tip de filde, dar și a-cestia — fără să-și dea seama — reflectă în opera lor duhul timpului și locul în care creează, fecundată — fără să vrea poate, de lumea în care sălătuiesc — pe cîi mai puțin vizibile, dar nu mai puțin reale.

Julien Benda explică cîndva cu considerații privitoare la muzica veacului nostru ceea ce socotim parțial a fi valabil și pentru celelalte arte ale zilelor noastre: „...voința de a introduce un sens într-o realitate, care, prin ea însăși, nu-l are, constituie esența însăși a artei, nu numai muzicale, ci picturale și literare. Nu vreau să spun cititorilor mei că o întreagă școală modernă înțelege că opera de artă, îndeosebi opera muzicală, ar fi „îndemnată” de sens — e refrenul ei asupra „temei”. Mai mult chiar asupra dezvoltării teme — deoarece realitatea, ni se spune, n-are sens și că această școală nu vrea să țină seamă de altceva decît de realitate. Dacă partizanii ei ar fi sinceri, ar declara că ei destăvădesc pur și simplu arta, căci cine zice artă zice artificio. Lucru elocvent e că multinau nu gustă producții lipsite de sens, ci rămîine fidela celor care au un sens — în muzică operele lui Mozart, Beetho-

ven, Berlioz, Wagner. Uitați-vă la entuziasmul săliilor de concert și se cuvine să ținem seamă că multimea a ceea care menține valorile pe care omenirea s-a străduit timp de veacuri să le obțină. În timp ce artiștii noștri, cu voința lor de a seiza realitatea în afara oricărei intervenții a spiritului, tind să ne împingă spre un stadiu infantil. În fata unui atare spectacol, chiar și filozoful cel mai puțin democrat e ispitit să exclame: „Glorie publicului”.

Poziția aceasta a lui Julien Benda e desigur prea radicală pentru a cuprinde și talmăci toate sensurile artei moderne și criteriul utilizat nu duce la o deplină înțelegere a fenomenului artistic contemporan. E totuși, în ceea ce avansează el, un simbol de adevăr de care trebuie să se țină seamă în receptor. A critica la creației artistice noi, noulate ce-și află rădăcini acum un veac și mai bine.

Dacă plumbi astăzi ochii peste tot constă existența unei puzderii, unei cascade de modalități estetice care întesc — fiecare — să se impună cu exclusivitate. Multe din aceste modalități poartă amprenta civilizației materiale actuale cu tehnologia ei biruitoare. Artistul se consideră — conștient sau inconștient — cu luciditate sau din simplu mimetism ori snobism — tributari acestei civilizații și creează în consecință sub imperiul ultimelor descoperiri și tendințe, a unui duh re-novator ce în bună parte disprețuiește trecutul. Speatorii, cititorii, marele public cărora se adresează opera de artă nu recepțiază, nu gustă cu ușurință noutățile, îndrăznelile, mai ales cînd iau forme incongruente din punctul de vedere al unei tradiții estetice ce a prozidat la educarea artistică a multor generații.

Ce e altceva arta decît un mijloc de comunicare și atunci cînd mijlocul acesta devine confuz sau tenebros, abscons, indescifrabil sau nesăritor de nemelodios lumea îi po-

te respinge ca neviabil. Nu desigur todeauna „multimea” invocată de Benda are dreptate și se întimplă ca unui creatori prea cutezător, ignoranți sau disprețuitori de timpul lor, să fie desproporț și înțeleși, dreptuți și adulați în alt timp, uneori după veacuri de tăcere.

Fascinați de mirajele tehnicii și răvășiți de tirania ei, mulți artiști ai zilelor noastre sint vădit înnrușiți de prestigiu și magia procesului de abstractizare, de matematizare, ciberneticizare, structuralizare, proces în desfășurare ce coexistă cu tendințe mai vechi și canoane ce au prezidat în arta lumii pînă nu de mult. E firesc să asistăm la luări violente de poziții contradictorii, la adevărate colizii.

René Huyghe, cu o judecată mai puțin pătimase decît Julien Benda,

se întreabă și el dacă „arta modernă s-a răcicit”. Transcriem aici o parte din răspuns : „... De la Rodon și Klez la Matta, de la Georgia O'Keeffe și Max Ernst la Tanguy, de la Kandinski și Mark Tobey la Francis Bacon profetia a venit să dubleze viziunea pentru a investi ceea ce, cu cîtiva ani înainte, era încă inexistent în ochii omului, pentru a da corp și prezentă insolitului, pentru a-i cuceri mai mult decît noțiunea : intimitatea, ca să și-l apropie și să facă din el substanța sa mentală.

Autenticitatea în profunzime a acestor imagini este de așa fel că o lege psihologică se poate verifica în ea. Am notat adesea coexistența a două familii de spirite, una cu dominantă rațională, complăcîndu-se cu fixitatea și regularitatea geometrică, cealaltă cu dominantă vitalistă, s-ar putea spune, preferînd intensitatea dinamică și aparentă, dar și elocvența ei dezordine : Rafael și Tintoretto, Ingres și Delacroix... Mondrian și Pollock, am putea adăoga noi, căci printre construcțiile abstracte, care-s socotite uneori drept pur gratuite se regăsește această dualitate : unele revela o rudenie intimă cu formele microscopice, moleculare ale materiei inorganice și imobile, revolute prin structurile cristaline geometrice perfecte dar sterile și numai susceptibile de repetiție : celelalte se leagă cu evidență de aspectele complexe și miscătoare ale materiei organice și vii, vegetale sau animale, a celulelor lansate în neprevăzutul unui proces de creștere și dezvoltare. Astfel, artistul a aplicat din instinct facultățile care predominau la el structurile corespunzătoare : rațională rucurit de fixitatea perfectă, a fost atras irezistibil de formele pe care natura le construiește în uniformitatea cristalină, pur spațial : impulsiv, nerăbdător să procezeze în timp, a reinventat aspectele înflame pe care le revetă biologie. E aici un fascinant mister, care ar merita să fie aprofundat.

Jacques ZAMBACCIAN

am vrut să trăim

„Eri noapte, poliția Capitalei a procedat la percheziționarea domiciliilor și arestarea conducătorilor comuniști și a unor cunoscuți aderenți la mișcarea comunistă. Au fost arestați 84 comuniști printre care se află și femei”.

„Universul”, 17 februarie 1933

- Numele dumneavoastră?
- Codică Marin
- Și-al dumneavoastră?
- Cojocaru Oprea
- Vîrstă?
- 54 de ani
- Și-a dumneavoastră?
- 58 de ani
- De profesie?
- Montator de locomotive, în clipa de față pensionar
- Și dumneavoastră?
- Cazangiu, în clipa de față pensionar.
- Ce vîrstă aveai în anul grevei?
- 21 de ani
- Și dumneavoastră?
- 25 de ani
- Mai țineți minte desfășurarea grevei?
- Ca azi
- Și dumneavoastră?
- La fel.

Miercuri dimineață, 15 februarie, în momentul intrării la lucru a cefeștilor, o muncitoare, soția unui cefeșt, veni să-i înștiințeze că soțul ei și alți muncitori cefești fuseseră arestați peste noapte de către siguranță. Muncitorii erau hotărâți să răspundă cu îndrăzneală la prima încercare de a-i lovi. Și momentul de răsunet traduce hotărîrea în fapt veni curînd.

„Scinteia”, 28 februarie 1933

- Pe ce dată a avut loc greva exact?
- C.M. — Grevă a început mîine dimineață, adică pe 15 februarie fix.
- C.O. — ...
- Dumneavoastră susțineți la fel?
- C.M. — Cu el vorbiți mai tare că a fost cazangiu.
- Pe ce dată a avut loc greva exact?
- C.O. — Grevă a avut loc pe 15 februarie.
- În ce zi a săptămîinii?
- C.O. — ...
- Nu mai știți?
- C.M. — Aveam eu scris într-un atlas.
- Nici dumneavoastră?
- C.O. — Cred că pe la mijlocul săptămîinii.
- Joi?
- C.O. — Joi. Nu? N-a fost joi, Marine? De ce spun asta? Mie îmi fierbea singele după grevă. Așteptam să mă aresteze. Dacă am văzut că nu vine nimeni să mă ia, duminică am ieșit la poartă. De asta cred că era joi. Și era iarnă ghea.
- C.M. — Era iarnă foarte grea. Circa minus 17 grade. Cînd ne-au scos pe urmă cu minile sus, ne-au înghețat minile.
- Ați mers la lucru în mod normal?
- C.M. — Da.
- C.O. — Da.
- La ce oră?
- C.M. — La șapte.
- C.O. — La șapte.
- Erați căsătoriți?
- C.M. — Nu.
- C.O. — Nu.
- Locuiați în cartier?
- C.M. — Stăteam la un frate, la Podul Grant.
- C.O. — Stăteam în cameră mobilată, pe Rucăr.
- Cînd ați venit la uzină, Calea Griviței era ocupată?
- C.M. — Nu era.
- C.O. — Nu era. Se circula pe ea.
- Știați că o să aibă loc greva?
- C.M. — Se știa.
- C.O. — Se știa.

CODIȚĂ MARIN: „De locul meu sunt din Pietroai-Gătești. Mă trag dintr-o familie de cefești. Am venit să lucrez în Grivița că eram mulți frați. Tata era portar C.F.R. Prima trenurile. Nu-i plăcea să meargă pe la biserică și nici să voteze. „Hai, să votăm, nea Marine, zicea vecinul.” „Nu, zicea tata, votează-mă dumneata. Tot un drac”. (Că nu puteai să te încrezi în nici un partid de atunci — înțelegeți? Numai lozinci.) „Du-te la București, zice tata. Poate găsești acolo încredere. Și-am venit.”

COJOCARU OPREA: „Eu sînt din Ialomița-Fetești. Tata era cioban. N-a fost nevoie să-mi zică să plec, că oricum crăpam. Nu

mai ieșeam din boabe de porumb cu urzici. Generația asta a noastră ar trebui s-o înțeleagă cineva. Primul război mondial ne-a dărîmat familiile din care am plecat, al doilea război mondial ne-a dărîmat familiile în care voiam să intrăm. Am venit la București să-mi caut norocul și m-a primit Grivița ca hamal”.

„Din această masă de nemulțumiri au ieșit conducătorii. Pentru că este foarte natural, domnule Președinte, să se întâmple așa. Cei mai curajoși dintre ei rîsar îndată și conduc și pe ceilalți. Pentru asta nu este nevoie să fii cult, ci să ai inimă cinstită și curaj.” (Din interogatoriul unui arestat.)

CODIȚĂ MARIN: O zi obișnuită. La ora șapte am intrat pe poartă. Am început să lucrez. Pe la nouă și jumătate ne-am pomenit cu muncitorii de la vagoane. Au venit peste noi: afară, fraților! Grevă!

COJOCARU OPREA: Eu n-am început să lucrez. Asta este deosebirea. Eu nu m-am dezbrăcat de loc. Altfel cînd erau acționați se oprea compresorul. Așa ne anunțau. Rămîneau fără aer pentru ciocane. Ieșeam afară din cutia de foc: ce e, mă? Dar acum n-am intrat la lucru, fiindcă ne-au anunțat delegații.

CODIȚĂ MARIN: Și pe noi ne-au anunțat delegații. Ne-au trasat sarcini, n-a rămas nimeni în uzină. Băteam în tampeane, în table, urla toată Grivița.

— Ce înțelegeți prin „delegați”?

Reportaj de Sânziana Pop

C.M. — Muncitorii care organizaseră greva.

— Ce fel de muncitori?

C.M. — De-ai noștri. Tot felul de muncitori.

— Muncitori comuniști?

C.M. — Celula de partid nu era cunoscută. Partidul era în ilegalitate. Nu se știa cine sînt comuniști și cine nu sînt comuniști.

— Nici dumneavoastră nu știți?

C.M. — Eu știam.

— Cum știți?

C.M. — Simțeam.

— Cum adică simțeați?

C.M. — După cum activau. Erau foarte bine organizați. Puteau să ai încredere imediat. Partidul era în neagră ilegalitate dar avea o disciplină de fier. Nu era voie să știm că erau comuniști dar ei erau comuniști. Credeam în ei și îi ajutam. Așa cum v-am spus: simțeam.

„Subsemnatul COJOCARU OPREA de profesie cazangiu, am fost interesat să luu parte la grevă în mod direct. Fiindcă a fost așa: tocmai mă eliberasem din armată pe data de 1 septembrie cînd m-am pomenit șomer. M-am prezentat la Grivița și Grivița m-a primit hamal. Taxat cazangiu cu 15 lei pe oră, primeam de fapt 6,50 lei. Cu gîndul că o să se schimbe, am așteptat. Eram mulți în situația asta: 800 inși. Pe data de 15 septembrie, primesc o comunicare: sunteți licențiat din lipsă de buget. Am mers toți 800 inși așa, pe jos, pînă la minister. Era ministrul Eduard Mirto. „Duceți-vă înapoi, băieți, zice ministrul. Telefonex eu să vă primească.” Dar pe 15 octombrie altă concediere. Delegatul sindical, Dică Buleat, unu foarte înalt, îmi zice: „Trebuie să vă țineți de ședințele sindicale.” Pe atunci se țineau în sala „Locomotiva” de la Podul Basarab. Am intrat în sindicat și s-a dat telefon a doua oară.

„Mîine intrați la lucru.” Pînă la 2 ianuarie, din 15 în 15 zile tot ne dădea afară. Am rămas 88 din 800. Pînă cînd i-am oprit mașina lui Mirto în stradă. „Lăsați-mă să trec, băieți, veniți acolo să vorbim omenește.” Pînă să vină el a început greva. Eu de asta am intrat. Eu făceam parte dintre ăia care răbdau. Cine intră în grevă nu intră fiindcă vrea să moară, cine intră în grevă înseamnă că vrea să trăiască.”

— La ce oră a început greva?

C.M. — La ora nouă.

C.O. — Grevă a început la ora nouă.

— Cum s-a desfășurat?

C.M. — S-a dat cuvîntul de ordine și primul vorbitor s-a urcat la balcon.

C.O. — Au început să vorbească dintre muncitori.

— Cîți vorbitori au fost?

C.M. — Foarte mulți.

C.O. — Enormi.

— S-a vorbit mult?

C.M. — S-a vorbit pînă seara, și de pe gard, acolo unde puteau să audă și civilii.

C.O. — Grupuri speciale de muncitori care vorbeau pentru civilii.

— Care civilii?

C.M. — Populația de pe stradă. Venise tot cartierul Grivița acolo și din alte părți.

— Știu că e grevă?

C.M. — Știau toți că e grevă fiindcă suna sirena într-una și îi arestaseră pe delegați.

C.O. — S-a alarmat tot Bucureștii. Au știut toți că Grivița s-a ridicat. Herdan-ul, Malaxa, Vulcan-ul, Saturn-ul, toate uzinele din București.

— În ceorize uzinei se vorbea la microfon?

C.M. — Nu se vorbea la microfon. Era li-britate mare cu toate că erau circa 5000 de muncitori.

C.O. — Da.

— Nu mai era nimeni în atelier?

C.M. — Nu.

C.O. — Nu.

— Ați ascultat toate discursurile care s-au ținut?

C.M. — Nu s-au ținut discursuri.

C.O. — ...

— Cum se s-au ținut discursurile?

C.M. — Așa bine. N-am făcut greva ca să vorbim. Nu să simțim în fața gîntului ca să vorbească frumos.

C.O. — ...

— De ce se s-au ținut discursurile?

C.M. — Că deace tare viața și este ceva de spus?

— Și dumneavoastră ați avut ceva de spus?

În cursul după-amiezii situația era neschimbată. Miile de lucrători stau masați în aripa de nord a curții. Cîteva sute s-au urcat pe frontul acoperișului atelierelelor de unde vociferază. Alte grupuri se plimbă de-a lungul acoperișului. Porțile atelierelelor sînt închise și păzite de jandarmi.

„Universul”

CODIȚĂ MARIN: Pe la patru au împins armata. Erau postăți de la Club pînă la Institutul de cercetări. Unde e acum blocul turn, atunci era o piață. Cînd au evacuat populația civilă, regiunea nu s-au lăsat. S-au bătut cu ofițerii. Regiunea, adică muncitorii de la fabrica de țigărete „Belvedere”.

COJOCARU OPREA: Eu eram pe cazangerie și am văzut toată scena. Regiunea li loveau pe ofițeri cu sufertașele.

CODIȚĂ MARIN: Dar pe urmă li s-a dat la soldați să bea. Stăteau cu mitralierele spre noi, în bătaie, ca pe front.

Desen de FRANZ MASEREEL

C.M. — Noi ăștia mai tineri, aveam sarcina să strigăm lozinci.

— Și dumneavoastră?

C.O. — Eu am făcut parte dintr-un pîchet. Făceam ronduri ca să nu se strecoare agenți în curtea uzinei.

— Ce fel de lozinci ați strigat?

C.M. — Am strigat: „Jos curbele de sacrificiu! Vrem eliberarea delegaților! Vrem libertatea de organizare a sindicatelor!”

C.O. — Și „Jos fascismul!” „Salarii pentru ucenici!”

— Lozincile aveau legătură cu motivele grevei?

C.M. — Da.

— Și cu ceea ce spuneau vorbitorii?

C.O. — Da.

— Și populația de pe Calea Griviței ce făcea?

C.M. — Pînă la ora patru populația de pe Calea Griviței ne-a dat de mîncare. Au venit ospățarii și ne-au aruncat pîine.

C.O. — Noi am prins un salam cît un cerc și l-am mîncat gol. Abia pe urmă a căzut și o piine.

C.M. — Ha! Meniul la grevă nu e tocmai fix.

— Dar mîncarea a ajuns pentru toți?

C.O. — N-a rămas nimeni fără mîncare, am împărțit tot.

— Apa este?

C.M. — Așa este. Noi am prins zece inși o piine mare și caldă și pe urmă cu ce a rămas fiecare în palmă.

C.O. — Cu ce a rămas fiecare în mină.

— În mină?

C.M. — În mină, da, că pînă să ducem pîinea la gură venise armată și se masase pe toată Calea Griviței.

COJOCARU OPREA: Eu am făcut un tur ca pîchet. Am plecat la trei și ne-am întors la cinci și jumătate. Cînd am ajuns, armata luase locul civililor. Țin minte și acum o situație care nu știu cum să o iau. Nu știu de ce nu pot s-o uit. Trece pe lingă mine un maistru: „Nea Panatou, îl întreb, intră ăștia peste noi?” „Intră, nene!” Da de unde știa el c-o să intre?

CODIȚĂ MARIN: Dar și lor le era frică de noi, credeau că avem arme. Poate că li minșise așa ca să tragă sau fiindcă voi, ăștia de la cazangerie, ați dat drumul la ciocanele pneumatice și făceau ca mitralierele.

COJOCARU OPREA: Categoric.

CODIȚĂ MARIN: Două cordoane de ostași erau culcați pe burtă. Niște ucenici au descoperit o pompă cu motor și i-au dat drumul. Așa păcane tare. Cînd a început pompa să lucreze, soldații au luat-o la fugă. Dar pe urmă i-au îmbătat și mai tare. Au stat toată noaptea în stradă. Nu s-a circulat nimic. Către cinci-sase vine ultimul grup guvernului: să părăsim în cinci minute curtea uzinei. Era imposibil. Au început să tragă.

COJOCARU OPREA: Nici n-au trecut cinci minute. Nici n-a terminat ăia cu ultimatumul să vorbească.

CODIȚĂ MARIN: Au murit cîteva sute de oameni. Noi ne-am refugiat în hale. Armata a intrat prin spate. În hale, după noi.

COJOCARU OPREA: Au ars gardul de la sectorul vagoane și-au făcut foc. Nu le-a fost greu să intre.

CODIȚĂ MARIN: Și noi am făcut foc cu lemnele de la locomotive.

COJOCARU OPREA: Turnam petrol peste mangan.

CODIȚĂ MARIN: Ne-a scos din ateliere

cu minile în sus. Ne-a dus acolo în piața unde acuma e blocul turn și ne-a așezat în genunchi cu minile în sus. Cineva a spus să treacă ucenicii de-o parte. Pe muncitori i-au îmbarcat în camioane cu minile în sus. Pe unii i-au bătut groznie. Pe urmă i-au închis la Malmizon pe Calea Plevnei. Căutau capii. Li căutau pe comuniști. Procesul l-au făcut la Craiova de teama demonstrațiilor.

COJOCARU OPREA: Dacă-mi dați voie să povestesc mai pe larg, eu eram, cum am spus în pîchet. Făceam rondul format din Nicolae Gheorghe — strungar, Dinu Ilie — ce era asta, mă?

CODIȚĂ MARIN: Trasator.

COJOCARU OPREA: A murit. Nu mai trăiește, săracu. Baicu Gheorghe de la termocentrală, Balea Aurel — cazangiu, a murit și el. Am plecat pe lingă gard să nu intre agenți. Cînd ne-am întors începuseră să intre patrulele în ateliere. Ne-au prins pe alee. Am fugit, că Dinu știa o poartă în dosul cinematografului. Unde ne dădea Petrică de mîncare pe iarbă.

CODIȚĂ MARIN: Ția cu cantina?

COJOCARU OPREA: Da. Am intrat la cinematograful „Ferdinand I”. Pe la 5 au început să scrijele ușile. Erau soldații. Am fugit din sală. Am intrat în camera unde se deghizau artiștii sau chestii dintr-astea. Acolo am zgriyat fereastra și am văzut cum stăteau oamenii cu minile în sus. Dacă venea și Dinu cu noi, dar Dinu săracu, a intrat în cușca sufertașului.

CODIȚĂ MARIN: S-au refugiat mulți așa, prin dulapuri și prin cazane dar au fost prinși și schingiuiți.

COJOCARU OPREA: Pe urmă am ieșit prin ghișeu cinematografului, ne dădeam drumul cu capul în jos. Am fugit în cartier. Noroc că eram de-ai ei și știam cartierul. Dar zăpada aia cu pete roșii nu mai era zăpadă, era cimitir.

CODIȚĂ MARIN: Să ne fi lăsat măcar morții, să-i îngropăm.

Neînfricați au înfruntat muncitorii cefești potopul gloanțelor de mitralieră, haionetele și paturile de puști timp de o zi și o noapte. Sute de vieți au fost secerate, riuri de sînge au curs, unii sunt aruncați în beciurile de poliție și cazării și schingiuiți de către guvernul asasin Vaida și de către bestialii înfăptuitori ai stării de asediu, ai teroarei fasciste sălbatic.

„Scinteia”, 28 februarie 1933

- V-a fost frică, tovarășe Codică Marin?
- Nu mi-a fost frică.
- V-a fost frică, tovarășe Oprea Cojocaru?
- Nu mi-a fost frică.

INSTITUTUL MEDICO-LEGAL
No. 114
Anul 1933
Luna Februarie 18
DOSAR

Numele Vasile Roață
Cauza morții: rănirea stomacului prin armă cu foc și hemoragie internă

— OMOR SCUZABIL —

CODIȚĂ MARIN: Făceam parte din clasă care a organizat greva. Eram puternici. N-am fugit de lingă ai mei nici în noaptea aceea, nici în timpul războiului și nici astăzi. Am fost tot timpul alături de ei. Mă simt mîndru că sînt de la Grivița. „Comunistul ăla de la Grivița” mi se spunea în armată. Afirmatia aceasta era atunci pericol de viață, dar eu eram fericit, eram mîndru.

COJOCARU OPREA: Pentru mine problema a fost foarte simplă — știam că e pentru noi. Mi-am dat seama că înseamnă lupta de clasă și ce sînt clasele. Eu eram clasa muncitoare. Eram mulți și o duceam foarte greu.

Muncitorii de la C.F.R. — cetățuia cea mai înalțată a proletariatului din România — au dat istoriei de clasă din această țară zile de neasemuit eroism revoluționar și de înfrîntoare jertfe. Atelierele Griviței din București au fost teatrul celor mai înverșunate și sîngeroase lupte de pînă astăzi dintre clasa muncitoare și burghezia și moșierii din România.

„Scinteia”, 28 februarie 1933

Lucafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Virgil Teodorescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Buldog, Pănuș Neagu,
Adrian Pănușescu
Secretar general de redacție:
Constantin Popu

REDACȚIA:
București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel: 18 33 99

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”
Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginator: Nicolae Ion